

Voorzitter

Wye Plantation is mede door zijn toedoen tot stand gekomen.

De betrekkingen tussen Nederland en Jordanië zijn zeer hartelijk. Het bezoek van koning Hussein aan ons parlement op 11 juni 1997 was daar een bewijs van. Ook zijn er contacten tussen parlementariërs uit beide landen. Een delegatie van onze commissie voor Buitenlandse Zaken heeft in september 1995 een succesvol bezoek gebracht aan Amman.

Koning Hussein zag als geen ander dat de vrede in het Midden-Oosten alleen tot stand kan komen door onderhandelingen en niet door geweld. Stapje voor stapje heeft de koning die vrede dichterbij gebracht. Hij zal daarvoor in onze herinnering blijven voortleven.

Minister **Kok**: Mevrouw de voorzitter! De afgelopen nacht keerde ik terug met Hare Majesteit de Koningin van de indrukwekkende begrafenis van de Jordaanse koning Hussein in Amman. Hij werd 63 jaar. Met hem verloor de wereld een van de belangrijkste pleitbezorgers voor duurzame vrede en verzoening in het Midden-Oosten. De koning verwierf gezag en respect vanwege zijn grote inspanningen voor het vredesproces. De aanwezigheid van zo vele staatshoofden en regeringsleiders, uit alle delen van de wereld bijeengekomen om hem de laatste eer te bewijzen, zegt veel over zijn statuut.

Koning Hussein leefde voor zijn land en voor zijn volk. Hij was een ware vader des vaderlands. De afgelopen dagen bleek eens te meer de liefde van de Jordaanse bevolking voor de koning. Gedurende zijn 46-jarig koningschap heeft hij Jordanië met visie en wijsheid door turbulente tijden geleid en heeft hij zijn land meer welvaart en bovenal stabiliteit gebracht. De koning was nog slechts 18 jaar toen hij het koningschap aanvaardde. Dat was korte tijd nadat zijn grootvader Abdallah in zijn bijzijn in Jeruzalem was vermoord. De koning was al vroeg doordrongen van de noodzaak om evenwichtig om te gaan met de verschillende bevolkingsgroepen in zijn land. Het laatste deel van zijn lange regeerperiode werd gekenmerkt door een voorzichtig proces van democratisering. In 1989 vonden de eerste algemene verkiezingen sinds 1967 plaats, drie jaar later werden politieke partijen, inclusief

islamitisch-fundamentalistische partijen, formeel toegestaan en een jaar daarna, in 1993, vonden de eerste meerpartijenverkiezingen plaats.

Koning Hussein heeft een belangrijke bijdrage geleverd aan de stabiliteit in de regio. Daarvoor was veel moed nodig. In 1994 sloot hij een vredesverdrag met Israël, een warme vrede, en zo kwam een staat van oorlog ten einde die 46 jaar had geduurd. Als geen ander heeft hij zich ervoor ingezet om Israël's en Arabieren nader tot elkaar te brengen. Koning Hussein was in staat tegenstellingen te overbruggen en conflicten te voorkomen of bij te leggen. Zijn bemiddelende rol in het vredesproces in het Midden-Oosten was van historische betekenis. Grote indruk maakte de koning toen hij, ondanks de ziekte die hem reeds ernstig in de greep had, afgelopen oktober speciaal overkwam naar Wye Plantation om president Clinton bij te staan in diens pogingen een akkoord tussen premier Netanyahu en president Arafat tot stand te brengen. Zijn bemiddeling bleek onmisbaar en doorslaggevend in de onderhandelingen tussen Israël en de Palestijnse Autoriteit. Het belang van de mede door zijn toedoen toegenomen stabiliteit in de regio reikt veel verder dan het Midden-Oosten.

De betrekkingen tussen Jordanië en Nederland zijn mede dankzij koning Hussein uitstekend. Diverse keren heb ik het voorrecht en het genoegen gehad koning Hussein te mogen ontmoeten, onder andere tijdens het officiële bezoek dat ik begin 1996 samen met minister Van Mierlo aan Jordanië bracht. De koning heeft op mij grote indruk gemaakt door zijn politieke visie, zijn wijsheid, zijn waardigheid, zijn bescheidenheid en zijn innemende persoonlijkheid. De banden tussen onze beide koningshuizen zijn zeer vriendschappelijk. In 1994 brachten koningin Beatrix en prins Claus een bijzonder geslaagd staatsbezoek aan Jordanië. Ruim anderhalf jaar geleden bracht koning Hussein een officieel bezoek aan Nederland. Dat bezoek vormde andermaal een hoogtepunt in de uitstekende betrekkingen tussen onze beide landen.

Door op het hoogste niveau bij de begrafenisplechtigheid aanwezig te zijn, heeft de regering de persoon van koning Hussein willen eren.

Tegelijkertijd was het een blijk van Nederlands blijvende en actieve betrokkenheid bij het bieden van steun aan stabiliteit in de regio. De Nederlandse regering heeft haar diepe medeleven betuigd aan koning Husseins oudste zoon en troonopvolger, koning Abdallah, aan koningin Noor, aan de overige familie van de overleden vorst en aan het Jordaanse volk.

De wijze waarop de wereld gisteren afscheid van hem heeft genomen, dwars door alle politieke scheidslijnen heen, was groots. Droefheid over zijn overlijden en dankbaarheid voor wat hij heeft betekend, kwamen voelbaar samen. Zijn verscheiden heeft vele harten geraakt.

Mevrouw de voorzitter! Een markant staatsman en een groot diplomaat is van ons heengegaan. Dat is een ernstig verlies. Koning Hussein zal in onze herinnering blijven voortleven als een vasthoudend en onvermoeibaar strijder voor vrede en verzoening in het Midden-Oosten. Mogen zijn vrouw en kinderen, ja, mag het gehele volk van Jordanië eensgezind troost putten uit het voorbeeld dat hij stelde. Moge de herinnering aan koning Hussein motiveren om onvermoeibaar te blijven werken aan het welslagen van het vredesproces in de regio. En moge, ten slotte, de herinnering aan zijn vader koning Abdallah van Jordanië inspireren om in diens geest de weg naar duurzame vrede te vervolgen in het belang van zijn land, van de regio en van de wereld.

De **voorzitter**: Ik verzoek u enkele ogenblikken stilte in acht te nemen.

(De aanwezigen nemen staande enkele ogenblikken stilte in acht.)

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

Aan de orde is **het mondelinge vragenuur**, overeenkomstig artikel 136 van het Reglement van orde.

Vragen van het lid Reitsma aan de staatssecretaris van Financiën, over **de problemen voor vrijwilligersorganisaties als gevolg van vennootschapsbelasting**.

De heer **Reitsma** (CDA): Voorzitter!

Reitsma

Uit vele hoeken en gaten van Nederland bereiken ons signalen dat de belastingdienst een soort heksenjacht houdt – zo wordt het althans ervaren – op de sportverenigingen en vrijwilligersorganisaties om belastingcenten binnen te krijgen. Het CDA vindt dat een slechte zaak. Onze partij wil juist vrijwilligers en verenigingen stimuleren om activiteiten te organiseren. De samenleving heeft deze vrijwilligers hard nodig, want zij zijn het cement van onze samenleving. Nu worden acties zoals het verzamelen van oud papier of kleding en oliebollenacties van verenigingen gefrustreerd door de belastingdienst, doordat er een blauwe envelop in de brievenbus komt van muziekverenigingen, zangverenigingen, sportclubs, hockeyclubs en noem maar op. Zij worden geconfronteerd met een aanslag vennootschapsbelasting, inkomstenbelasting of BTW. Zij worden al geconfronteerd met de ecotaks, het schenkingsrecht en noem maar op. De regering wil toch niet de kip met de gouden eieren slachten? Daarom heb ik de volgende vragen aan de staatssecretaris.

Kan de staatssecretaris uit de doeken doen waarom de belastingdienst momenteel nogal wat sport- en vrijwilligersorganisaties natrekt en met onverwachte aanslagen verrast, die soms vier of vijf jaar teruggaan?

Realiseert de staatssecretaris zich dat hierdoor een forse aanslag wordt gedaan op de belangrijke vrijwilligers? Dat is toch slecht voor het organiseren van de vele activiteiten die wij zo belangrijk vinden.

Denkt de staatssecretaris dat er straks nog wel een penningmeester beschikbaar zal zijn voor welke vereniging dan ook? Immers, zij worden straks ook privé aansprakelijk gesteld als de fiscus bij hen op de stoep staat en de kas leeg is.

Is de staatssecretaris bereid om die aanslagen over de afgelopen jaren in te trekken, oplossingen aan te bieden en op zo kort mogelijke termijn om de tafel te gaan zitten met de sport- en de vrijwilligersorganisaties om desnoods via een convenant afspraken te maken dat de fiscus hen niet meer lastig valt?

Voorzitter! Om het vrijwilligerswerk te stimuleren – het CDA heeft er wel vaker op aangedrongen – vragen wij de staatssecretaris om de

onbelaste vrijwilligersvergoeding te verhogen van f 1400 naar f 2000.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Van een heksenjacht is mij absoluut niets bekend. Ik vraag de heer Reitsma om mij alle problemen te melden die hij blijkbaar kent. Ik wil ze graag op mijn bureau hebben, zodat ik er persoonlijk naar kan kijken. Daartoe ben ik gaarne bereid, dus ik houd mij aanbevolen voor al die problemen die zich zouden voordoen. De belastingdienst past gewoon de wet toe, zoals gebruikelijk.

Vervolgens wijs ik de heer Reitsma erop dat ik in antwoord op een vraag van de heer Marijnissen al heb aangekondigd dat ik bereid ben om problemen op te lossen, voorzover er al problemen zouden zijn, en daarbij zeker rekening te houden met de maatschappelijk ongewenste effecten, als die zich al zouden voordoen.

Zoals eerder is gemeld, zit ik al met de sportorganisaties rond de tafel om te kijken hoe het zit met de belastingheffing en het verenigingsleven. Ik streef er daarbij ook naar om afspraken te maken.

De heer Reitsma vraagt naar de bekende weg. Hij weet dat wij in de Kamer uitvoerig hebben gesproken over de vergoedingsregeling voor het vrijwilligerswerk en dat de Kamer met dat bedrag heeft ingestemd.

De heer **Reitsma** (CDA): Voorzitter! Ik vind de beantwoording van de staatssecretaris wat teleurstellend. Hij straalt een beetje uit dat wij hier al eens over gesproken hebben en dat het z'n gangetje wel zal lopen. De staatssecretaris moet zich echter goed realiseren dat wij regelmatig via de krant of in contacten met sportverenigingen en vrijwilligersverenigingen te horen krijgen dat de belastingdienst weer een actie voert en alles napluist. Hier en daar worden zelfs aanslagen opgelegd voor vier à vijf jaar terug, terwijl die verenigingen goed werk gedaan hebben en het geld aan goede doelen besteed hebben. Zij hebben het geld daar dus niet voor. Ik vind dat de staatssecretaris daar wat alerder op moet zijn.

Het is mij wat te gemakkelijk om te zeggen: wij moeten de wet

toepassen. Ik ben van mening dat de geest van de wet toegepast moet worden. Daarbij moeten wij ervoor kiezen dat vrijwilligersorganisaties en sportorganisaties die activiteiten verrichten, het geld gebruiken voor goede doelen en er niet op uit zijn om winst te maken, niet belast worden. Daarom doe ik een dringend beroep op de staatssecretaris om hier in de Kamer de toezegging te doen dat hij de aanslagen die al bij vele organisaties zijn ingediend, voorlopig opzij zal leggen en zal proberen om een passende oplossing te zoeken, zodat het vrijwilligerswerk niet gefrustreerd wordt. Verder doe ik een dringend beroep op hem om in overleg met de verenigingen, de koepels en de sportorganisaties tot een convenant te komen waarin geregeld wordt dat de fiscus die organisaties niet meer achter de broek zal zitten, omdat zij dit niet kunnen hebben.

Tot slot vraag ik de staatssecretaris of hij niet van mening is dat het vele geld dat verenigingen vaak moeten steken in het aantekenen van bezwaar en beroep tegen deze belastingaanslagen – vaak moeten zij professionele deskundigen inhuren, hetgeen handenvol geld kost – veel beter aan het verenigingsleven besteed kan worden.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Ik dacht dat mijn antwoord helemaal niet teleurstellend was. In antwoord op vragen van de heer Marijnissen – de heer Reitsma had dit kunnen weten, want die antwoorden zijn al bij de Kamer binnengekomen – heb ik aangegeven dat ik bereid ben om naar oplossingen te zoeken als er knelpunten zijn. Ik herhaal mijn uitnodiging aan de heer Reitsma om mij de gevallen waar die knelpunten optreden, te geven. Als ik die heb, zal ik ze persoonlijk beoordelen in het licht van de huidige wetgeving. Mocht de huidige wetgeving knelpunten opleveren, dan ben ik gaarne bereid om die op te lossen.

Ik kom dan op de vraag over het voorkomen van procedures. Ik ben er voorstander van dat procedures en conflicten zoveel mogelijk worden voorkomen. Niemand wordt daar immers beter van. De belastingdienst streeft er ook naar – dat is het beleid – om conflicten te voorkomen.

Vermeend

Voorzitter! Ik meen dat ik buitengewoon tegemoetkomend heb geantwoord.

De heer **Marijnissen** (SP): Mevrouw de voorzitter! Ik ben blij dat ook het CDA van mening is dat het allemaal niet kan wat die verenigingen wordt aangedaan. Laat ik daar nu verder geen woorden aan vuil maken.

Ik wil de staatssecretaris nog wel bedanken voor zijn antwoorden. Hij schrijft namelijk dat hij bereid is om, zo nodig, regelingen te treffen die recht doen aan de bijzondere situatie bij verenigingen en stichtingen, opdat maatschappelijk ongewenste effecten worden voorkomen. Welaan, dat is volgens mij precies wat iedereen wil. Nu zei de staatssecretaris zojuist aan het adres van het CDA: geef mij concrete voorbeelden. De vragen die ik gesteld heb, betroffen evenwel een concreet voorbeeld. Misschien kan de staatssecretaris van de gelegenheid gebruik maken om eens iets over dat concrete voorbeeld te zeggen. Is hij inderdaad van mening dat hetgeen in Nijmegen en Beuningen gebeurd is, eigenlijk niet door de beugel kan?

De staatssecretaris zegt dat hij met voorstellen zal komen en dat hij nader naar een en ander zal kijken. Onder het motto "vertrouwen is goed, maar controle is beter" is mijn vraag tot slot of wij hier nog iets van te horen krijgen en, zo ja, wanneer.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Ik dank de heer Marijnissen voor zijn waardering aan mijn adres. Het antwoord is: zo spoedig mogelijk. De Kamer zal daarvan op de gebruikelijke wijze op de hoogte worden gesteld. In reactie op het door de heer Marijnissen aan de orde gestelde geval kan ik niet meer antwoorden dan het volgende. Op grond van de Algemene wet inzake rijksbelastingen geldt de geheimhoudingsplicht voor individuele belastingplichtigen. Maar ik kan de heer Marijnissen verzekeren dat dit goed afloopt.

Mevrouw **Dankers** (CDA): Voorzitter! De staatssecretaris zei dat hij zich graag persoonlijk bemoeit met door ons aangereikte concrete zaken. Ik

geef hem het compliment dat hij dat ook inderdaad doet, iets wat ikzelf een aantal keren heb ervaren. Toch blijft het iedere keer opnieuw de kop opsteken. Ik herinner mij 1996-1997: Helmond, Laarbeek, Noord-Limburg, vorig jaar de brief van burgemeester Welschen van Eindhoven over de verenigingen aldaar, en nu is het weer Nijmegen. In mijn ogen zijn het dus geen incidenten. Moet het nu iedere keer neerkomen op het persoonlijk bij de staatssecretaris aankaarten om in concrete gevallen te kunnen voorkomen dat vervelende zaken ontstaan? Is hij het met mij eens dat als je de instructies ziet over de behandeling van BTW, vennootschapsbelasting en schenkingsrecht, mensen haast zowel belastingdeskundige, jurist als notaris moeten zijn om te zien hoe zij het regelen in hun verenigingen? Gaat dat niet te ver voor gewone mensen, zoals de staatssecretaris en ik, die in verenigingen bezig zijn? Wil de staatssecretaris met een beleidsmatige notitie komen, waarin hij aangeeft hoe de vrijstellingsregeling gehanteerd zal worden? Op deze manier blijven wij in mijn ogen namelijk vervallen van het oud papier in de lege flessen, en wie weet wat wij nog meer tegen zullen komen.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Ik dank de geachte afgevaardigde voor het compliment. Ik kan meevoelen met de strekking van haar betoog. Aan het adres van de heer Marijnissen heb ik al gezegd dat ik bereid ben zo spoedig mogelijk te inventariseren waar knelpunten optreden en met oplossingen aan te komen. Dat ligt in de lijn van de vraag.

Mevrouw **De Vries** (VVD): Voorzitter! Ziet de staatssecretaris een tegenstrijdig belang inzake het stimuleren van vrijwilligerswerk en het heffen van vennootschapsbelasting? Is hem bekend om hoeveel navorderingsaanslagen het eigenlijk gaat? De VVD-fractie is dat namelijk niet bekend. Gaat het in die gevallen om daadwerkelijke concurrentievervalsing of structurele winsten? Wij hebben natuurlijk ook onze jurisprudentie en onze wetgeving. Aan de heer Reitsma van

het CDA wil ik vragen of hij in feite zegt überhaupt een wetswijziging te willen, want in feite wordt gezegd dat dit soort organisaties eigenlijk geen belasting moeten betalen, ook al drijven zij in fiscale zin een onderneming.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Mevrouw De Vries geeft exact aan waar het hier om gaat: er wordt gekeken of onder meer sprake is van handelingen in het economisch verkeer, waarbij concurrentievervalsing een rol speelt. Hierover is uitgebreide jurisprudentie van de Hoge Raad, die inderdaad in de praktijk wordt getoetst. Dit kan ertoe leiden dat de belastingdienst op grond van de jurisprudentie en de wettelijke regeling tot de conclusie komt dat sprake is van belaste winsten. Die procedure speelt in een aantal gevallen een rol, waarbij aanslagen in het geding zijn. Het is mij niet bekend hoeveel aanslagen er zijn opgelegd. Ik ben in ieder geval voornemens dat in het kader van mijn toezegging te inventariseren.

De heer **Reitsma** (CDA): Voorzitter! Mevrouw De Vries kiest net de verkeerde invalshoek. Het gaat om sport- en andere verenigingen, die allemaal bezig zijn met bepaalde acties om wat geld te verzamelen om hun eigen activiteiten te kunnen betalen. Dat zijn allemaal verenigingen die geen winsttoegmerk hebben. Dat is heel helder. In die zin lijkt mij discussie niet noodzakelijk over de vraag of de wet moet worden gewijzigd. Volgens mij biedt de bestaande wet voldoende ruimte om te voorkomen dat deze verenigingen de belastinginspecteur op het dak krijgen, als de staatssecretaris die wil maar uitstraalt en het beleid daarop richt. Mocht de wet wel belemmeringen met zich brengen – maar dat lijkt mij niet het geval – dan roep ik de staatssecretaris en de fractie van de VVD op de wet zo te wijzigen dat verenigingen niet worden geconfronteerd met welke vorm van belasting dan ook. Dat geldt voor de vennootschapsbelasting, maar naar mijn mening ook voor de BTW en de inkomstenbelasting. Wij weten allemaal waar wij het over hebben: de voetbalclub, de hockeyclub, de zangvereniging, noem maar op, die

Reitsma

oud papier verzamelen of oliebollen-acties houden. Het is van de zotte dat dit soort verenigingen last van de fiscus heeft.

De **voorzitter**: En dat allemaal in antwoord op de vraag van mevrouw De Vries!

Mevrouw **Giskes** (D66): Voorzitter! In 1996 hadden wij het over de harmonie- en de fanfareverenigingen. Zij hadden ook last van verschillende soorten belastingaanslagen. Ik ben er ongelukkig mee dat dergelijke verenigingen kennelijk niet precies weten waar zij aan toe zijn en iedere keer in de problemen komen. Is het niet wenselijk om eens een goede brochure te maken, zodat verenigingen van tevoren weten hoe het zit en hoe je belasting eventueel kunt vermijden zonder die te ontduiken? Dan krijgt het draagvlak van het overheidsbeleid bij de burger weer eens een duwtje in de goede richting.

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! Er is een prima brochure die telkens wordt geactualiseerd. Nu wordt een nieuwe actualisatie voorbereid. Wij doen op dat punt veel aan voorlichting. Ik heb al in een eerder antwoord gezegd dat ik eraan werk om juist voor die organisaties nog meer helderheid en eenvoud te verschaffen, waar mogelijk binnen de grenzen van de wettelijke regeling. Daar zal ik de Kamer binnenkort verslag van doen.

Mevrouw **Remak** (VVD): Voorzitter! Ik heb nog een paar vragen aan de staatssecretaris. Is er sprake van een tegenstrijdig belang tussen het stimuleren van vrijwilligerswerk en het heffen van vennootschapsbelasting? Deze vraag is net gesteld door mevrouw De Vries, maar daarop heeft zij nog geen antwoord gekregen. Is er sprake van een aanscherping van het beleid?

Dan heb ik nog een vraag aan het CDA. Er wordt aangegeven dat op vrijwilligerswerk geen belasting moet worden geheven. Stel dat er sprake is van concurrentievervalsende activiteiten. Moet daarop dan nog steeds geen belasting worden

geheven, ook niet als er winst wordt gemaakt?

Staatssecretaris **Vermeend**: Voorzitter! In antwoord op vragen van mevrouw De Vries heb ik aangegeven dat als er sprake is van vormen van activiteiten in het economisch verkeer waarbij concurrentievervalsing optreedt, de wet en de jurisprudentie hierover duidelijk zijn. In zoverre hoeft het niet te betekenen dat er een tegenstelling is tussen vrijwilligerswerk en het op een bepaald moment heffen van vennootschapsbelasting. Dat kan voorkomen indien er sprake is van een vorm van concurrentievervalsing. Zo luidt de huidige regeling.

Er is geen sprake van een aanscherping van het beleid. De wet is ook niet gewijzigd op dit punt. De jurisprudentie is bekend. Op dit moment wordt dus gewoon het beleid uitgevoerd. Als dat problemen oplevert, ben ik bereid daarvoor oplossingen aan te dragen.

De heer **Reitsma** (CDA): Voorzitter! Het verbaast mij dat de VVD-fractie niet de vrijwilligers op de voorgrond plaatst. Zij doen het goede werk. Wij hebben hen nodig in de Nederlandse samenleving. Zij vormen het cement van de samenleving. Anders zouden het veel duurder worden om dingen te organiseren. De VVD-fractie plaatst hen niet op de voorgrond, maar stelt de vraag of hierbij geen sprake is van concurrentie. Bijna alle activiteiten die de vrijwilligersorganisaties verricht, zijn niet concurrerend. De bedoeling is alleen het verzamelen van wat geld, zodat zij hun activiteiten – de sport en dergelijke – kunnen organiseren. Bovendien zijn er heel veel stichtingen in Nederland die helemaal geen winstoogmerk hebben, maar toch wat geld moeten verzamelen voor goede doelen. Voor de fractie van het CDA komt de vrijwilliger in eerste instantie aan de orde. Er zijn voldoende regels om te waken tegen concurrentievervalsing. Daar zit niet het probleem. Ik neem aan dat de VVD-fractie er ook moeite mee heeft dat de gewone vrijwilligersorganisaties, die met niemand concurreren, op dit moment in feite door de fiscus worden gepakt.

Vragen van het lid Atsma aan de ministers van Financiën en van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij, over **uitspraken van de minister van Financiën inzake het toelaatbaar achten van inkomensdalingen voor landbouwers in het kader van Agenda 2000**.

De **voorzitter**: Ik heb begrepen dat aanstaande donderdag een algemeen overleg over een soortgelijk onderwerp plaatsvindt. Ik neem derhalve aan dat de heer Atsma zichzelf beperkingen oplegt, en dat ook alle vervolgvragenstellers dit doen.

De heer **Atsma** (CDA): Mevrouw de voorzitter! Er vindt inderdaad komende donderdag in deze Kamer een discussie over Agenda 2000 plaats. Je zou kunnen stellen dat er sprake is van een beslissende ronde. Agenda 2000 is voor de landbouw nogal ingrijpend. Er zijn vergaande prijsdalingen voorzien. Het Landbouw economisch instituut heeft een aantal berekeningen gemaakt die voorzien in een gemiddelde inkomensdaling van 7%. Het CDA vindt dat die inkomensdaling gecompenseerd moet worden, omdat daardoor een impuls kan worden gegeven aan extra investeringen in milieu en landschap en een extensivering van producten.

Er heeft gisteren overleg in Brussel plaatsgevonden en de heer Zalm heeft gisteravond en vanmorgen via de radio en andere media kenbaar gemaakt dat in zijn visie de boeren jaarlijks 3 tot 4% zouden moeten inleveren. Tegelijkertijd zou er moeten worden gestreefd naar een vergaande vorm van liberalisering en zouden de plannen van Agenda 2000 door moeten gaan. Dat heeft iets van blazen en het meel in de mond willen houden. Dat roept in elk geval bij ons een aantal vragen op. Wij vinden dat deze uitspraken van de heer Zalm op z'n minst een kleine bom leggen onder het door minister Apotheker voorgestane beleid. Dat beleid heeft hij de afgelopen weken, en ook deze week nog, door middel van overleg geprobeerd gestalte te geven in de richting van de verschillende organisaties.